

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies duodecimus, decimus tertius et decimus quartus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1868

De S. Rustico Episcopo Confessore Treviris In Gallia Belgica.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71232)

DE S. RUSTICO EPISCOPO CONFESSORE

TREVIRIS IN GALLIA BELGICA.

S. D.

COMMENTARIUS HISTORICO-CRITICUS.

§ I. Sancti memoria in Fastis sacris, cultus, ætas.

CIRCA
ANNUM DLXXIV
BSanctus, qui
Fastis sacris
hic memora-
tis inscri-
ptus,

Insigne nobis hodie fragilitatis humanæ, divinæque misericordiæ occurrit documentum in S. Rustico Trevirensium antistite, in quo sicuti abundavit delictum, ita pariter abundavit et gratia. Hujus quidem Sancti memoria in Martyrologiis antiquioribus seu classicis haud reperitur; verum, etsi sic habeat, is tamen hic sibi locum in Opere nostro vindicat: hodie enim Fastis sacris recentioribus ipsique etiam Martyrologio Romano hodierno exstat inscriptus. Ad hæc, quod caput est, jam a centum amplius annis ante decretum, anno 1634 ab Urbano VIII latum, quo hic venerabiles Dei servos, nondum ab Ecclesia vel beatificatos vel canonizatos, cultu publico, nisi hunc forsitan jam vel a centum amplius annis, vel per patrum virorumque sanctorum scripta, vel denique per sedis Apostolicæ ordinariivæ longissimi temporis scientiam ac tolerantiam obtinissent, honorari deinceps vetuit, cultu hujusmodi fuit gavisus, uti patescit ex iis, quæ mox in medium adducam, cum de Fastis sacris sanctum Rusticum hodie, ut jam indicavi, commemorantibus, fuero locutus. Martyrologium Romanum hodiernum Sancti hodie sequentem meminit in modum: Trevis S. Rustici episcopi; nec multo pluribus verbis id ipsum faciunt tria, in quibus is hodie occurrit. Usuardina apud Sollierium auctaria. Horum dumtaxat, quod Molani est, huc transcribo. Breviter id sic habet: Trevis S. Rustici episcopi et confessoris.

C
prolixiori
etiam, quod
huc tran-
scribitur,
elogio a
Saussayo or-
natur,

2 Ast Saussayus, qui in Martyrologio a se contexto Sanctum quoque hodie celebrat, elogio in hunc finem utitur sat prolixo, quod ut ab ipso statim Commentarii hujus initio quoddam Gestorum Sancti compendium studioso lectori exhibeam, integrum huc transcribo, sequentibus his conceptum verbis: Trevis S. Rustici secundi nomine illius sedis episcopi et confessoris; qui cum per virtutum gradus eam ad cathedram conscendisset, lapsus deinde in flagitium carnis, et prodigio infantuli, patrem ex nomine matremque indicantis, ad poenitentiam hortante sancto Goare presbytero, quem innocenter premebat, invitatus, Dei non tam judicio, quam beneficio e cœno peccati se erigens, labem profuso genitu expiavit. Adjutusque sancti ipsius Goaris, qui septennis orationis

opem ipsi pollicitus fuerat, assiduis apud Deum precibus, ad tantæ puritatis evasit gloriam, ut factis justitiæ et pietatis studiis, actibusque perfectæ castimonie, pristinam non modo recuperaverit religiosi nominis existimationem, verum et longe uberiores sibi laudem probatissimæ conversationis, qua pontificium mire decorabat, pepererit. Quousque tandem Deo et hominibus gratus meritorum plusquam dierum cumulis proventus, ad regni cœlestis, quod solis patet puris mentibus, fruitionem, omni decore nitens gratiæ pertransivit. Tale est, quod integrum huc transcribendum duci, S. Rustici elogium; modo ad id, quod jam supra de cultu ejus probandum insinuavi, aliisque eo spectantia sermonem convertio.

3 Illustrissimus Honthemius in Prodrômo Historiæ suæ Diplomaticæ Trevirensis tom. I pag. 390 ita scribit: S. Rustici episcopi Trevirensis dies festus affigitur xiv Octobris.... de eo plura refert Wandelbertus noster Prumiensis in Vita S. Goaris lib. 1; pauca ibidem cap. XIII de ejus poenitentia memorat, de Sanctitate aut religioso cultu nihil addit, sed nec Martyrologio suo Metrico nomen ejus inseruit: quippe tum non erat moris, sanctos in Martyrologio describere, quibus nullus erat cultus publicus. In Prumiensi Catalogo sæculi XI Sancti titulo non honoratur; sed nec in antiquioribus nostris Calendariis locum invenit. . . . quod aliquoties repetivimus, multos fuisse Sanctos litteratis et aliis etiam notos, quibus nullus in ecclesia cultus. . . . Ita is scriptor, S. Rustico nec seculo IX, quo scripsit Wandelbertus, nec seculo XI cultum publicum delatum fuisse, insinuans; verum etsi argumenta, quibus id a vero alienum probem, haud suppetant, fuisse saltem Sanctum, quod, ut Operi nostro inseratur, sufficit, a centum amplius annis ante Urbani VIII decretum, hic supra num. 1, laudatum, cultu hujusmodi gavisum, evincit, quod penes nos exstat, quodque certo ante seculi XV finem fuit conscriptum. Kalendarium, breviarii diocesis Trevirensis parti hiemali præfixum; hoc enim, quod, qui per totum anni cursum diebus singulis Sancti in diocesi Trevirensi colendi sint, assignat, quarta decima Octo-

cultus pu-
blico centum
amplius an-
nis, uti, quæ
hic

bris

A *bris die S. Rusticum una cum S. Callisto papa colendum præscribit; ut enimvero, cum id ante seculi xv finem, uti e jam dictis consequitur, obtinuerit locum, Sanctus centum amplius annis ante mox iterum memoratum, quod anno 1634 latum fuit, Urbani VIII decretum cultu publico fuerit gavisus.*

adducuntur,
estendunt,

4 *Adhæc Scheckmannus, S. Maximini Treviris cœnobita, ac cœnobii sui bibliothecarius quoddam de patronorum Trevirensis S. Paulini collegiata ecclesiæ gestis ac reliquiis conscripsit opusculum, quod in altera, quam Teutonice a Joanne Enen sacra Theologiæ Treviris doctore concinnatam ac gestorum Trevirorum medullam nuncupatam, idem Scheckmannus in linguam Latinam convertit, lucubratione fol. 52, uti hoc cum priori dicti opusculi pagina conferenti apparebit, citatur; quare cum lucubratio isthæc anno 1517, uti ex epistolis dedicatoriis, quas præfert, fas est colligere, fuerit contexta, oportet, ut certe non serius, quam eodem anno 1517 dictum opusculum fuerit conscriptum; in hoc autem Scheckmannus, perstrictis, quæ infra dabo, S. Rustici Gestis, sic scribit: Anno a Natali Domini millesimo quingentesimo decimo quinto de indulto sedis Apostolicæ (nempe Leonis X) sepulchro viri Dei aperto, tanta erupit fragrantia, talis suavissimus omnium adstantium perfudit nares odor, qualem nunquam hausissent olfactu, firmiter credentibus cunctis, illic authorem suavitatis advenisse, mirificasseque Sanctum suum Rusticum. Conclusum tum pari consilio, gloriosum ejus Caput foris reservandum, quod intuitum mortalibus præberet pœnitendi incitamentum, et assecurationem tutissimam, quia Deus misertus est pœnitentibus.*

ante Urbani
VIII decre-
tum, anno
1634 latum,
fuit gavi-
sus,

5 *Ad hæc ad opusculi ejusdem calcem sacras, quæ in Trevirensi S. Paulini ecclesiæ servantur, reliquias enumerat, hasque, quibus etiam S. Rustici Caput accenset, in translationis S. Paulini festo publice Treviris solemniter cum processione, senatu Treverico, ac copiosa tum cleri tum populi multitudine præsentem, fuisse ostensas, adjungit; quare cum hæc ante annum 1518, utpote in opusculo, ante annum hunc, ut mox docui, concinnato litteris mandata, accidisse sit necesse, tumque Sancto nostro delatum fuisse cultum publicum, arguant, consecrarium inde etiam fit, ut hoc ille centum amplius annis ante Urbani VIII decretum, anno 1634 latum, jamque plus semel hic memoratum, fuerit gavisus.*

ac porro post
id seculo XVII
gaudere per-
rexit,

6 *Eodem porro honore, Sanctum seculo XVII corrente adhuc gaudere perrexisse, fidem facit, quod anno 1645 Treviris fuit excusum, Lectionarium de Sanctis quibusdam Trevirensis Officii ad usum et ritum Romani Breviarii accommodatum, in quo hodie lectio ordine tertia, de S. Rustico recitanda proponitur. Hanc vel idcirco quod tempore, quo Sanctus vixit, determinando viam quodammodo sternat, integram huc transcribo. Sequentibus his concipitur verbis: Rusticus, cui pontificalis cathedra Trevirensium obtigit, detecto arcano libidinis peccato, quod commiserat, agniti sceleris pudore, et acri pœnitentia tactus, remedium op-*

portunum adhibuit, septennio sibi desumpto, quod in Deiparæ matris cœde ad Martyres sancte pieque ad eluendam noxam traduxit. Qui deinde vigiliis et inedia attritus, post naufragium secunda tabula arrepta, melioris æternæque stationis portum felicissime obtinuit, pridie Idus Octobris Christi anno supra quingentesimum septuagesimo tertio, in ecclesia B. Paulini conditus, et in Sanctorum numerum repositus est. Multa ipse post mortem edidit Miracula, et eo gratius sui desiderium excitavit, quo securius Christianæ pœnitentiæ exemplum reliquit. Disciplinam castitatis ardor libidinis excussit; sed igne charitatis excoctus sacerdos hujus vestigia flammæ sic obruit, ut in eo nescias an plus pœnituisse, quam non peccasse profuerit. Ita lectio laudata; at dispiciamus modo, an recte Sancti obitum anno 573 innectat.

7 *Fuisse S. Rusticum ad pœnitentiam de impudicitia peccato, in quod jam episcopus Trevirensis lapsus erat, agendam a S. Goare paucis dumtaxat annis, priusquam hic moreretur, excitatum, constat e duabus Sancti hujus Vitis: quarum alteram anonymus seculi VII scriptor; alteram Wandelbertus anno 839 conscripsit. Ut itaque, an S. Rusticus, qui excitanti Goari obsecutus haud multis annis post nec diu ante hunc obiit, anno 573 obiisse recte dicatur, definire utcumque possimus, juverit ante omnia in emortuale S. Goaris tempus inquisivisse. Id Browerus in Annalibus Trevirensibus cum anno 575 ac proin cum regno Sigeberti, qui secundum Pagii in Baronium Criticam, cujus hic in Childebortum ac Sigebortum regum annis designandis sequi lubet calculos, ab anno 565 usque ad annum 579 in Austrasia regnavit, conjungit, hancque Broweri opinionem tamquam probabiliorem et veriolem Pinius ad VI Julii diem in Commentario Actis S. Goaris, ab anonymo conscriptis, prævio censuit amplectendam; verum Cointius et Mabilonius, hosque secuti Calmetus et Bailletus, S. Goarem sub Sigeberto III, qui ab anno 638 usque ad annum 656 Austrasia regnum tenuit, anno circiter 649 e vivis excessisse contendunt. Nec erit, cur id prorsus immerito abs illis contendere dicatur, si per Childebortum, Francorum regem, sub quo ex Aquitania in Germaniam venisse S. Goarem anonymus Actorum Sancti hujus scriptor apud nos loco mox citato ait, non Childebortus I, qui ab anno 511 usque ad annum 558, sed Childebortus II, qui ab anno 579 usque ad annum 596 regnavit, debeat intelligi. Id itaque hic indagemus.*

8 *Childebortus I exstitit Clodovei, a S. Remigio ad fidem conversi, filius; Childebortus autem II ejusdem Clodovei non filius sed pronepos dumtaxat fuit; quare, cum Childebortus, sub quo ex Aquitania in Germaniam venisse Goarem laudatus anonymus scribit, disertissime abs hoc vocetur Clodovei filius, Goarem sub Childeborto non II sed I ex Aquitania, in Germaniam venisse, est credendum. Childebortum quidem, sub quo S. Goar in Germaniam transit, non Clodovei filium, sed ex Clodovei prosapia ortum, Wandelbertus in S. Goaris Vita scri-*

ACTORE
S. D.

ad pœnitentiam de peccato, in quod lapsus erat, a S. Goare fuit excitatus; cum hic autem

F

sub Childeborto non II sed I uti ex anonymo, quo potius, quam Wandelberto,

bit,

AUCTORE
S. D.

bit, sicque contortæ interpretationi, qua filii nomine pronepotem apud anonymum intelligi vult Mabillo-nius, ansam præbuit; verum hic non Wandelberto, sed anonymo, qui Wandelberto antiquior, est stan-dum.

quod hic,
contra ac
non nemo
contendat,
S. Goaris
Acta,

9 Erit quidem fortassis, qui hic reponat, antiquio-ra S. Goaris Acta, quam sint illa, quæ a seculi VII scriptore anonymo conscripta ad VI Julii diem edidi-mus, Wandelberto præluxisse, huncque illa secutum, Childebertum, sub quo S. Goar in Germaniam ve-nit, Clodovei non filium, sed dumtaxat e Clodovei prosapia ortum, asseruisse. Res sane haud omni destituta fundamento potest videri: Wandelbertus enim in S. Goaris Vita differt adhuc in aliis a San-cti hujus Vita, ab anonymo seculi VII scriptore con-texta. Ac primo quidem S. Goarem ante suum in Germaniam adventum exstitisse sacerdotem, sub lu-cubrationis suæ initium scribit, anonymo dumtaxat docente, sacerdotem fuisse Sanctum, sed an ante, an post suum in Germaniam adventum ordinatus fuerit, non adjungente; dein vero, S. Goarem post septem annos, quibus sese pro Rustico pœnitentiam acturum promiserat, expletos tribus adhuc aliis an-nis ac totidem mensibus afflictis fuisse valetudine, ac tum demum excessisse e vivis, sub lucubrationis ejusdem finem tradit, anonymo tres hosce posteriores annos intra illos annos septem, quibus pro Rustico pœnitentiam egit S. Goar, computante.

B

Sancti ejus-
dem Actis in
Opere nostro
jam datis,
antiquiora
sibi prælu-
centia ha-
buisset nec
videatur,

10 Quare cum Wandelbertus, sese in scribenda S. Goaris Vita perantiquorum exemplarium veri-tatem fide integra prosecutum, solamque sermonis, quæ eruditos non parum offendere poterat, simpli-citatem corrigere studuisse, sub finem affirmaret, dicendum apparet, Wandelberto antiquiora, quam sint illa, quæ ab anonymo seculi VII scriptore con-texta in Opus nostrum, ut mox dictum, jam intulim-us, S. Goaris Acta præluxisse, ac ex his illum hausisse jam dicta, quæ scribit, nec in S. Goaris Actis, in Opus nostrum jam illatis, invenit. Ita rati-ocinari queunt, qui, quo S. Goarem in seculum VII rejiciant, Childebertum, sub quo hic in Germaniam concessit, e Clodovei prosapia ortum recte a Wan-delberto asseverari contendunt; verum cum ipsimet anno circiter 649, ac proin seculo VII, obiisse S. Goarem, statuunt, qua ratione, quæso, hujus Acta, quæ Wandelberto præluxerint, fuisse queunt anti-quiiora Actis, ab anonymo seculi ejusdem scriptore concinnatis, ac in Opus nostrum ad VI Julii diem jam illatis? Dicente forsitan, hæc quidem sub seculi VII finem, illa vero proxime a S. Goaris obitu seu eodem seculo VII, nondum diu media sui parte elapso, fuisse contexta? Verum id probari nullo pacto pot-est, nec Acta, quæ Wandelberto præluxere, neces-sario ab Actis, quæ ab anonymo seculi VII scriptore concinnata in Opus nostrum jam intulimus, æsti-manda sunt diversa; hæc enim et in argumento, quod tractant, et in narrationis, quam præbent, substantia ad amussim ubique cum Actis a Wandel-berto conscriptis uti hæc cum illis conferenti pate-scet, conveniunt, ipseque hic scriptor suppeditat, unde judices, qua ratione factum esse queat, ut ni-hilominus in iis, quæ supra retulimus, differat ab

C

Actis, quæ ab anonymo seculi VII scriptore contexta in Opere nostro jam dedimus.

11 Sibi enim non diversa S. Goaris Acta, sed diversa Actorum eorundem exemplaria vetusta et perantiqua præluxisse, sub lucubrationis suæ finem insinuat. Quid si igitur S. Goaris Acta, quæ apud nos loco supra citato jam extant excusa, sub seculi VII initium fuerint conscripta, horumque deinde seculo eodem annis aliquot jam provecto, varia exemplaria fuerint confecta? Quid si porro nonnulli e librariis, a quibus id tum factum, quæpiam in antiquioribus, quæ transcribebant, eorundem Actorum exempla-ribus pro genio suo, temere aut certe non satis pruden-ter mutarint, hæcque deinde sibi præluxerint Wandelbertus sit secutus? Ita enimvero, ut hic, etsi antiquiora, quam sint, quæ ab anonymo seculi VII scriptore concinnata edidimus, sancti Goaris Acta haud habuisset, litteris tamen supra relata, in quibus ab anonymo isto differt, mandavit, facile contingere potuisse, nemo non videt. Ut ut sit, Wandelberto equidem antiquiora, quam sint quæ vulgavimus, S. Goaris Acta præluxisse, ex iisque, Childebertum, sub quo S. Goar in Germaniam transit, non exstitisse Clodovei filium, sed ex hujus dumtaxat prosapia ortum, innotuisse, neutiquam est certum; cumque nullus, quin Wandelberto anti-quiior, qui, quæ vulgavimus, S. Goaris Acta seculo VII contextit, scriptor anonymus sit, revocet in du-bium, hoc potius, quam illo standum, ac proin Chil-debertum, sub quo S. Goar in Germaniam venit, exstitisse nominis illius primum, seu Clodovei, ut prodit, filium, opinor.

12 Nec tantum, quæ jam dixi, ita me opinari faciunt, verum etiam Felicius, quem, Goare in Germaniam primum appulso, Trevirensi ecclesie præfuisse episcopum, anonymus Actorum S. Goaris apud nos scriptor memorie prodit: cum enim, se-cundus S. Maximini Treviris abbas, qui in vetu-stiore monasterii istius abbatum Indice Felicius in-scribitur, Fibicius fuerit vocatus, Felicius et Fibi-cius seu Felicius, quemadmodum, teste Historiæ Di-plotmaticæ Trevirensis tom. III pag. 1004 Honthei-mio, in Annalibus Mss. S. Maximini ad annum 511 Alexander Wiltheimius observat, quasi unum idemque reputantur nomen; in vetustissimis autem apud nos tom. 4 Septembris pag. 366 et 400, et apud Hontheimium Historiæ Diplomaticæ Trevi-rensis tom. I pag. XXIV episcoporum Trevirensium Catalogis unus dumtaxat hosce inter nomine Fibi-tius, toto illo tempore, quo Childebertus seu I seu II regnavit, invenitur, proxime ante Aprunculum, cui Nicetium proxime successisse, Gregorius Turo-nensis in Vitis Patrum cap. VI luculentissime tra-dit, signatus.

13 Quare cum his, uti apud Harduinum in Conciliorum collectione tom. 2 pag. 1183 littera C videre licet, concilio Arvernensi anno 535 celebrato interfuit, consecrarium est, ut certe ante annum hunc Fibicius seu Felicius sedem Trevirensis oc-cupavit, ac proin ut S. Goar, quo e dictis in Ger-maniam primum appulso, Fibicius seu Felicius Trevirensium erat episcopus, eo non sub Childeberto

D

nec debeat,
certo est
standum,
Vita S. Go-
aris Scripto-
re,

E

argumento-
que aliunde
petitio

F

probat, ex
Aquitania

A II qui ab anno 579 usque ad annum 596, sed sub Childeberto I, qui ab anno 511 usque ad annum 558 regnavit, advenerit. Laudati quidem Trevirensium episcoporum Catalogi seu Elenchi omni errore vacui haud deprehenduntur; verum, etsi sic habeat, ab iis tamen sine gravi causa recedendum non esse, censent passim eruditi, hinc causam huiusmodi, ob quam in illis Felicius seu Fibitius proxime ante Aprunculum perperam signari existimetur, haud invenio.

in Germaniam advenit,

14 Porro cum Childebertus I, sub quo in Germaniam S. Goar concessit, anno 511 regnare sit primum exorsus, necesse est, ut id certe is Sanctus ante eundem annum 511 haud fecerit; id autem haud serius etiam, quam anno circiter 520 abs illo factum, sequentem in modum ostendo: Nicetius, cuius supra memini, fuit anno 527, uti ex Cointii in Annalibus ad annum hunc supputatione, quam calculo suo decessores nostri ad 1 Julii diem in Commentario, Actis S. Galli Arvernensis episcopi praemisso, num. 4 probarunt, palam fit, ad Sedem Trevirensis euectus, cumque hanc Aprunculus, proximus ejus, uti e mox dictis liquet, decessor, 7 circiter aut 8 annis occupasse videatur, Felicius seu Fibitius, qui in supra laudatis episcoporum Trevirensium Catalogis proxime ante Aprunculum ponitur, fuerit verosimiliter anno circiter 520 e vivis sublatus; cum autem sic habeat, Goar, qui sub Childeberto, regnare primum anno 511 exorsus, et sub Felicio seu Fibitio Trevirensi episcopo, anno e jam dictis circiter 520 vita functo, in Germaniam venit, id verosimillime eo temporis spatio, quod ab anno 511 usque ad annum 520 excurrit, nec serius quam postremo hoc anno fecerit.

ne dein sub Sigeberto non III,

15 Jam vero, cum S. Goar, dum in Germaniam transit, jam fuerit, ut Wandelbertus docet, sacerdotio initiatus, ac proin pro ecclesiae, quae tum viguit, disciplina triginta ut minimum annorum (Thomassinus de veteri et nova ecclesiae disciplina Part. I, Lib. II, cap. 68 videtis) verosimillime extiterit, consecrarium e jam dictis fit, ut, si, quemadmodum Mabillonius aliique supra laudati volunt, usque ad Sigebertum III, qui ab anno circiter 638 usque ad annum 656 regnavit, vitam protraxerit, nec prius, quam anno 649 excesserit e vivis, annorum amplius centum et quinquaginta, dum id accidit, aetatem habuerit; cum id autem, etsi etiam in senectute bona obiisse ab anonymo Vitae scriptore dicatur, plane incredibile appareat, eum usque ad Sigebertum III in vivis haud mansisse superstitem, est dicendum; cum autem, uti ex Vitae ejus ab anonymo et a Wandelberto conscriptis liquet, cum Sigeberto, sub quo obiit, annis aliquot vixerit, ac proin nec sub Sigeberto II, utpote qui paucis dumtaxat diebus regnarit, vitam terminasse queat, nihil superest, quam ut sub Sigeberto I, cum Browero et Pinito illius obitus statuatur.

sed I, uti e jam allegatis,

16 Ac id quidem omnino faciendum idcirco etiam opinor, quod Mabillonius aliique, qui sub Sigeberto III anno circiter 649 S. Goarem obiisse volunt. Fibitium seu Felicius, sub quo hic in Germaniam venit, et Rusticum seu Sanctum nostrum interjicere inter Modoaldum et Numerianum Trevirenses epi-

scopos cogantur, refragantibus quibuscumque melioris notae Trevirensium episcoporum Catalogis, qui, quamvis alibi subinde invicem dissonent, hic tamen omnes medium inter Modoaldum et Numerianum, ut Callesius in ecclesiae Germaniae Annalibus lib. 7 num. 125 recte observat, haud agnoscunt.

17 Scio quidem, opinioni, quae S. Goaris obitum sub Sigeberto I anno circiter 579 e vivis sublato, collocat, adversari Sigebertum Gemblacensem et Ms. Ultrajectinum S. Salvatoris, apud nos in Commentario Actis S. Goaris praevio num. 14 memoratum; hoc quidem, dum ait: Anno Mauritii imperatoris decimo septimo S. Goar veniens ex Aquitania claret in Gallia; ille autem, dum in Chronico suo ad annum 600 sic scribit: S. Goar veniens ex Aquitania claret in Gallia; verum sic S. Goaris in Galliam, seu in eam Germaniae partem, quae tunc Galliae Orientali, seu Austrasiae accensebatur, adventum statuunt eo tempore, quo nullus amplius erat rex Francorum nomine Childebertus, adversanturque adeo tam Wandelberto quam anonymo Vitae S. Goaris scriptori, qui ambo hujus in Germaniam adventum, Childeberto Francorum rege, accidisse, tradunt. Adhaec, praeterquam quod quinque amplius seculis a Goaris aetate abfuerit Sigebertus, quam infelix Chronographus extiterit, norunt critici, qui dudum, inquit Schuzius, chronologiam in operibus ejus saepe spuriam esse perspexere, ita ut parum fidei hic ei tribuamus, sicuti et Ms. Ultrajectino, utpote nec ipso Sigeberto vetustiori, imo ex eodem fere descripto, uti ex styli verborumque in multis consonantia opinor.

AUCTORE S. D.

insuper habita Sigeberti Chronographi, et Ms. Ultrajectini auctoritate, concluditur,

E

18 Sigeberto itaque et Ultrajectino, quod memoravi, Ms. missis, sub Sigeberto I excessisse e vivis S. Goarem cum Pinito et Browero, ut jam indicavi, existimo. Verum cum is ab anno circiter 565 usque ad annum 579, ac proinde annis circiter quatuordecim regnarit, cuinam ex hisce S. Goaris simulque S. Rustici, qui, quemadmodum ex dicendis apparet haud diu ante hunc obiit, mors est innectenda? S. Goar post miraculum omnis retro securitatis posteritatis memoria dignissimum, sub Sigeberto rege editum, quo falsi a calumniatoribus criminis accusatus innocentiam suam coram Rustico Trevirensi episcopo, frequentique ecclesiasticorum concessu probavit, septem adhuc annis, si anonymo Vitae ejus scriptori fides adhibenda sit, in vivis mansit superstes, annoque dein octavo, cum septennalem, quam in sese pro Rustico susceperat, penitentiam impleret, ad Superos migravit; id autem, si audiendus sit Wandelbertus, tribus annis ac totidem mensibus serius accidit; quare, cum equidem Sigebertus, sub quo, e vivis, ut jam monui, anno circiter 579 sublato, miraculum illud accidit, diemque extremum clausit S. Goar, nec uno dumtaxat altero mense ante primum e duobus hisce eventibus regnare incepisse, nec statim post secundum vivere desiisse videatur, eum ego a veritate haud multum aberraturum putem, qui miraculum illud annis circiter duobus post aditum a Sigeberto regnum seu anno circiter 567, Goaris vero obitum anno circiter 575 aut sequenti accidisse crediderit.

excesserit e vivis anno circiter 575,

F

19 Quod modo ad tempus, quo S. Rusticus obi-

erit,

AUCTORE
S. D.
Rusticus ut
pote haud
diu, ut ap-
paret, ante
hanc mor-
tuis, anno
circiter 574
obisse vide-
tur.

erit, spectat, Sigebertus, dum miraculo, quod e dictis anno circiter 567 accidit, patefactum fuisse impudicitiae, in quod Rusticus Trevirensis episcopus lapsus erat, peccatum, hunc exauctorare ac S. Goarem, uti ambo hujus biographi narrant, sufficere in sedem Trevirensis voluit, ac dein, cum Goar id tunc modis omnibus detrectasset, septem annis post, uti iidem biographi referunt, de eo creando Trevirensium episcopo iterum cogitavit; cum autem tunc Rusticus peccati, ob quod deponi meruerat, maculam diuturnae poenitentiae operibus eluisset, a Sigeberto de creando Goare Trevirensium episcopo iterum tunc, non quod Rusticus exauctorandus esset, sed quod jam obiisset, cogitatum fuisse, huncque proinde, utpote haud diu ante S. Goarem, uti e jam dictis pronum est colligere, e vivis sublatum, anno circiter 574 vivere desiisse, existimo, eo etiam impulsus, quod haud diu post septennalem, quae statim, ut apparet, a miraculo jam saepe memorato, fuerat incepta, poenitentiam expletam obiisse communiter credatur.

B

§ II. Ordo, quo inter episcopos Trevirenses sederit, Acta brevia, sepultura.

Treviris Nicetium inter et Magnericum sedisse S. Rusticus probatur,

Nicetium inter et Magnericum Trevirensis sedem occupasse S. Rusticum, aestimari non immerito potest; ad hanc enim non nisi post horum primum, neque tamen post secundum fuit eVectus, uti e jam dicendis patescet. Sigebertus I, cum regnare incepisset, Nicetium Trevirensi sedi, e qua pulsus fuerat, extemplo, ut Gregorius Turonensis in *Vitis Patrum* cap. 17 docet, restituit; quare, cum Nicetius certe primo regni Sigeberti I initio Trevirensium extiterit episcopus, et tamen, uti ex iis, quae § proxime praegresso disseruimus, nemo non concludet, eodem Sigeberto I regnante Trevirensis sedem Rusticus etiam occupavit, oportet, ut hic ad illam, non nisi post Nicetium fuerit eVectus. Id porro haud pariter post Magnericum est factum: Magnericus enim certo ultra annum 590, uti apud nos ad vi Julii diem in *Commentario Actis* ejus praevio num. 10 videre fas est, vitam protraxit; quare si demum post illum ad Trevirensis cathedram eVectus fuerit S. Rusticus, consecrarium erit, ut certe Sigeberto I, qui anno 879 obiit, regnante, haud extiterit Trevirensium episcopus, contra ac S. Goaris Acta, ab anonymo seculi VII auctore conscripta, ac apud nos vulgata aperte exigunt, ut quisque ex iis, quae § proxime praegresso diximus, haud difficulter agnoscat.

C

Hontheimiusque, qui oppositum contendit, minime id,

21 Vidit id Hontheimius, Rusticumque nihilominus pati medium inter Nicetium et Magnericum haud volens, eum *Historiae Diplomaticae Trevirensis* tom. I. in archiepiscoporum Trevirensium serie a se contacta pag. lx inter Fibicium et Aprunculum, proxime ante Nicetium positum, interserit, ac dein *Historiae* ejusdem tom. III pag. 974 insinuat, fa-

cile factum esse posse, ut Wandelbertus seculi IX scriptor, dum, quae S. Rusticus, jam Trevirensis episcopus gessit, in *Vita S. Goaris* narrat, a veritate aberrarit, uni regum, Sigeberto videlicet, nominis istius primo, ea applicando, quae ad alium forte, Theodoricum nempe, qui ante annum 527 seu priusquam Nicetius crearetur Trevirensis episcopus, in Austrasia regnavit, pertinebant. Verum quae Rusticus, jam existens Trevirensis episcopus gessit, non tantum in S. Goaris *Vita*, a Wandelberto conscripta, verum etiam in altera, quam anonymus seculi VII scriptor exaravit, narrantur, eaque tam hic quam ille sub Sigeberto rege patrata, dilucide tradunt; ut enimvero Hontheimius, utpote non tantum cum Wandelberto, sed et cum posteriore hoc scriptore, qui, ut jam docui, Wandelberto est antiquior, manifestissime pugnans, deserendus merito hic sit.

22 Ast, ut Rusticum proxime haud successisse Nicetio, huncque adeo inter et Magnericum statui haud posse medium tueatur, ita adhuc loco proxime citato ratiocinatur: Pugnatur pro immediata successione Nicetii et Magnerici Ebervinus abbas in *Vita S. Magnerici* cap. I num. I ibi: "decedente apud urbem Trevericam sanctissimo Nicetio, ejusdem urbis episcopo, successit in episcopatu Magnericus." Ab hoc non differt Venantius Fortunatus in *Carmina* de S. Magnerico, quod tom. I pag. LII edimus, quem de immediata successione Nicetii et Magnerici intelligi, et verbis et sensui convenientius est, praesertim si in auxilium vocentur antiquiora Trevirorum Diptycha, quae hunc quoque ordinem servant. Durius est, quod his Browerus loco citato objicit, dum hos Catalogos nudos sine ratione pontificum Indices compellat. Sane iis rationem pondusque addit proprium aevum par antiquissimis, quae habemus, monumentis, nec non eorundem formandorum servandorumque cura, quam hujus Dissertationis § I indicavimus, quaeque nos hactenus movit, et in futurum movebit, ut ab iis non recedamus, nisi autoritate coaevorum indubiorumque documentorum.

D

quod rationibus hic adductis vult, E

F

23 Talia sunt, quae Hontheimius hic affert, argumenta nobis contraria; sed quod ad Venantium Fortunatum, et, qui huic subscripsit, Ebervinum abbatem spectat, non pigeat iterato hic audire Browerum, qui in rem nostram ita ratiocinatur: Habebunt forte, quo fidem morentur historiae, qui Venantium Fortunatum meminerint facere Magnericum Nicetii magistri successorem, cui quidem, fateor, subscribit etiam Ebervinus abbas Nicetio Magnericum in ipsius *Vitae* memoria subrogans... quod itaque Fortunatus Magnericum Nicetio jungat, id ita capias licet, ut usurpato sermonis genere etiam intervallo secutum idcirco non negaverit, nam discipulum, atque ex ipsius Nicetii schola profectum, serius etiam ad summum id pervenisse fastigium quid vetat?

ex Ebervino

24 Jam si verum est, quod provinciales tradunt historiae, Rusticum, abdicato sacerdotio septem ipsos annos inclusum, contractam poenitentia eluisse maculam, negari iterum non potest,

et Fortunato

est,

A est, ejus episcopatum, sive ab ipso statim Magnerico, seu quo aliquo episcopo provinciali administratum, et ob eam ipsam labem admissi dedecoris, in obscuro fuisse, atque ita recte etiam Nicetio Magnericum, Rustico præterito, dari successorem. *Mirum sane hanc Broweri interpretationem usque adeo non sufficisse Hontheimio, quin pergat oggerere Venantium Fortunatum, præsertim cum Venantius in eodem Carmine Magnericum etiam Auctoris successorem nominet his verbis:*

Autorisque pii successor dignus haberis,

inter quem tamen et Magnericum integrum ad minus seculum intercessit: et vero cum id sic habeat, quid, quæso, vetat, quominus Magnerici et Nicetii successio cum S. Rustici intervallo intelligatur?

25 Veniamus modo ad antiquiora Trevirorum Dypticha, quibus ob rationes supra a se allegatas, adeo, ut ita loquar, agglutinatus est Hontheimius, ut ab iis, nisi auctoritate cœvorum indubiorumque documentorum recedere nolit, carpens Browerum, quod hosce Catalogos flocci pendat; verum cum a Diptychis illis seu antiquissimis episcoporum Trevirensium catalogis recedi, si gravis id faciendi ratio occurrat, absque ullo piculo posse, ipsemet Hontheimius loco non uno fateatur, haud satis perspicio, cur id hic faciendum haud putarit; gravior enim a catalogis illis recedendi ratio offerri posse haud videtur, quam si ea ipsa in re, de qua quæstio est, deprehendantur erronei; id autem hic obtinet locum. De ordine enim, quo Trevirenses inter episcopos reponendus sit S. Rusticus disceptatur; eo ipso autem in ordine erroneo esse eo loco illos catalogos, palam est ex eo, quod Rusticum proxime præponant Nicetio, quem non Rustico sed Aprunculo proxime successisse, Gregorius Turonensis in *Vitis Patrum*, ut jam supra monui, luculentissime docet.

26 Hontheimius quidem *Historiæ Diplomaticæ Trevirensis* tom III, pag. 962 sic scribit: Nos Turonensem et Venantium Fortunatum secuti, hunc ordinem servamus: Fibicius, Aprunculus, Rusticus, Nicetius, Magnericus, etc. Verum a Turonensi Nicetium Rustico proximum successorem, contra ac indicat Hontheimius, haud dari, unicuique, qui, quæ Gregorius in *Vitis patrum* cap. VI suppeditat, verba consideravit, manifestum fiet. Sunt autem sequentia: Tunc etiam et Aprunculus Treverorum episcopus transiit; congregatique clerici civitatis illius ad Theodoricum regem, Sanctum Gallum petebant episcopum: quibus ille ait: Abcedite et alium requirete: Gallum enim diaconum alibi habeo destinatum. Tunc eligentes S. Nicetium episcopum acceperunt. Quid disertius contra Hontheimium in rem nostram dicere potuit Turonensis?

27 Ad hæc Hontheimius ibidem, quæ jam dixi, scribens, secummet ipse pugnat, dum *Historiæ Diplomaticæ Trevirensis* tom I a pag. LVII episcopo-

Tomus VI Octobris.

rum Trevirensium seriem texens, Aprunculum in hac Nicetio proxime præponit, ita scilicet faciendum ratus, quod id exigere mox recitata Turonensis verba, tunc observavit. Nec dubito, quin pariter in ea Nicetium inter et Magnericum positurus Rusticum fuisset, si considerasset tempore Aprunculi, quem inter et Fibicius collocat Rusticum, non Sigebertum sed Theodoricum in Austrasia regnasse, ac proin, ut ante Aprunculum Rusticus ponatur, neutiquam pati, tam quæ anonymus seculi VII scriptor contexit, quam alia a Wandelberto concinnata S. Goaris Acta, utpote apertissime, uti e jam supra dictis liquet, exigentia, ut non sub Theodorico, Sigeberti patruo, sed sub ipsomet Sigeberto Rusticus sedisse credatur.

28 Ad hæc ut minus etiam, quin Hontheimius, si prædicta considerasset, concessurus locum Rustico Nicetium inter et Magnericum fuisset, dubitandum opiner, ipsemet is scriptor in supra laudata, quam contexit, episcoporum Trevirensium serie facit. In hac enim, postquam anno 566 e vivis excessisse Nicetium, docuit, Magnericum anno demum 573 creatum esse Trevirensium episcopum, affirmat, sicque ponendo inter utrumque Rustico spatium relinquit. Verum quidquid tandem Hontheimius, si jam dicta expendisset, fuisset facturum, nos equidem Broweri et Pini opinionem ob rationes jam allegatas secuti, locum in Trevirensium episcoporum serie Nicetium inter et Magnericum Rustico concessimus.

29 Porro hujus, ut supra monuimus, gesta non alia, quam quæ de ejus lapsu ac penitentia narratur in S. Goaris Actis innotescunt; ediderunt hæc Surius, Cointius, Mabillonius, Callesius ac ad VI Julii diem Pinius noster cum Notis, Commentario, quem illis præmisit, subnectis. Hos lector, sciendi, quæ ad Rusticum spectant, avidus, potest adire, verum ut labori huic parcere, si velit, queat, eorum omnium, quæ in Actis illis ad Rusticum spectant, epitomen hic exhibeo ex Scheckmanno, qui, cum ab anonymo *Vitæ S. Goaris* scriptore non nisi penes succinctorum narrandi modum discrepet audiri hic meretur.

30 Brevi igitur S. Rustici, quo hunc peccati a se commissi maculas eluisse penitentia, indicat, præmisso elogio, ita scribit: Verum rem gestam peroremus: Deo dilectus sane Goar summa præditus erat sanctitate, summæ abstinentiæ deditus, quam tamen charitatis amore, ac intuitu hospitalitatis plerumque, si affuissent peregrini, solvebat; unde quasi jejunii impatiens, quorundam invidentium sinistra accusatione, ac falsa suspitione apud Rusticum episcopum proclamatus, jussu episcopi citatus est, et comparere compulsus. Proclamatoribus ergo suis et legatis, quorum alter Albiwinus, alter Adaluinus dicebatur, Goar congregitur, quos inedia confectos, peneque deficientes membris, lacte ferino a tribus cervis mulso, eorum artus perungendo lassos in vigorem pristinum restituit.

31 Sistitur Rustico episcopo humilis præbyter Goar vir per omnia rectus et simplex usque adeo

AUCTORE
S. D.

nec dubium, quin, si hæc considerasset, ipsemet ordinem, quo sedisse Rusticum statuimus, admisisset.

E

Hujus non alia, quam quæ in S. Goaris Vita leguntur, gesta innotescunt. Hunc lectori ex Scheckmanno

F

horum epitome, quæ, qua ratione S. Goar sese de objectis

apud Rusticum purgaverit,

AUCTORE
S. D.

(ut) pallium suum solari radio per anguli ejuſdam rimam splendetſcenti appenderet, putans fore vectem ligneum; ſed ligni duritiā, ſed retentaculi officium radiantis ſolis coma non negavit. Hæc mirifica opera Ruſtico magicis artibus aſcribente, Goar ſe humiliter excuſans ait: Deus juſtus, fortis et patiens, ſcrutator cordium, et ſecretorum inſpector novit, me nihil prorsus artis magicæ aut ſciſſe aliquando aut ſcire: ſeras neque muſſiſſe ullis incantationibus: itidemtenus veſtem meam in ſolis radio pendere haud ſatis ſcio, ſed in fuſte roboreo. Quod mane comedere dicor et bibere, videat et judicet omnium cognitor Deus, gulæ vitio id, an charitatis officio egerim.

hicque, cum occultum, commiſerat, peccatum miraculo, ad preces S. Goaris patrato, patefactum fuiſſet,
B

32 Hæc proſequente Goare, ſuperſenit clericorum quidam Geobisus nomine, geſtans infantem tres noctes natum. Quo viſo Ruſticus ad vota ſibi cuncta veniſſe gaviſus: Heus! inquit, aulicos ſuos alloquens, nunc opera Goarina probabuntur (an) ex Deo vel adverſario emergant. Tum ad Goarem converſus dixit: Age, infantulus genitores propriis designet vocabulis. Affligi tunc videres Goarem, angere et contriſtari, nequentem tamen nec audentem, neque volentem refragari epiſcopi præceptis, ſed lacrymis ora perfuſum in Trinitatis nomine trium noctium infantem jubet edicere pandereque parentes. Cum ille ſandi impoſita protenta in epiſcopum manu abſolutiſſime reſpondit: Iſte Ruſticus epi-

ſcopus pater meus eſt, mater autem mea Flavia vocatur.

33 At præſul juſto ſe Dei Judiciſco deprehenuſum cernens pronus adſolvitur Goaris pedibus, ſummiſſis precatibus veniam deprecans, ſuorum apud Altiffimum obtineat indulgentiam peccaminum; quod ille indefeſſe ſe facturum pollicitus eſt. Tunc Ruſticus ultronea (ut pertulimus) ſuſcepta pœnitentiā ſeptennali, omnibus vere pœnitentibus exemplar meruit eſſe et ſpeculum; hincque effectum eſt, (ut) fieret poſtea reſurrectio et profectus, quibus ante deſtructio fuerat et ſcandalum. De poſt in Sancta ruſticitate vitam ducens ſine crimine tandem felici fine quievit pridie Idus Octobris. *Hæc ſunt, quæ fuſius ab anonymo et Wandelberto relata pro compendii munere huic Commentario inſerui.*

34 Ubi pœnitentiā peregerit ſanctus Ruſticus, ſilent anonymus et Wandelbertus; Scheckmannus autem in elogio Sancti prævio recentioresque, monaſterio B. Mariæ ad litus Moſellæ ſeptennio incluſum eum fuiſſe, memorant, S. Goare interim, ut ei pollicitus fuerat, Deum pro eo ſine intermiſſione orante; donec tandem pleniffime expiatus æternæ felicitatis portum tenuit, humanæ fragilitatis memorabile ſane exemplar, lapſiſque veræ pœnitentiæ ſpeculum. Locum ſepulturæ obtinuit, teſte eodem Scheckmanno, in eccleſia S. Paulini ibidem Treviris in abſida lateris dextri a tergo altaris B. Joannis Evangeliftæ juxta baptiſterium.

ad pœnitentiā fuerit adductus, exponit, hic exhibitur,

locusque, quo is hanc egerit, alterque, quo fuerit ſepultus, aſſignantur.
E

DE SANCTA ANGADRISMA

VIRGINE ET ABBATISSA

BELLOVACI IN GALLICA BELGICA.

SYLLOGE DE GESTIS ET CULTU.

§ I. Sanctæ in Faſtis ſacris memoria, natales illuſtres, abbatia, miracula quædam, an ſit diſtinguenda ab Angariſma, tempus obitus.

CIRCA
ANNUM DCXCV.

Sancta in
ſacris Faſtis
hoc die

Bellovacum ſeu Bellocacum (vulgo Beauvais) antiqua Gallicæ Belgicæ civitas inter præcipuos patronos ſuos, quorum jam duo locum in Opere noſtro, ſanctus videlicet Ebrulphus ad diem 25 Julii, et S. Geremarus ad 24 Septembris obtinere, hac die colit S. Angadriſmam, cujus quidem in Martyrologiis antiquioribus et clariſſis memoria non reperitur; Martyrologium enim Uſuardi, in quo

hoc ejus elogium: Pridie Idus Octobris in territorio Belvacenſi Sanctæ Andragiſinæ virginis, haberi teſtatur l'Oiſelius in Monumentis ſuis Bellocaceniſibus, ad uſum eccleſiæ Bellocaceniſis auctum fuiſſe oportet, cum id in ſincero Uſuardini Martyrologii textu non extet: aſt ſacris Faſtis recentioribus paſſim, diverſis tamen diebus inſerta eſt. Molanus in primis in Additionibus ad Uſuardum ſic eam ad